

Литвинчук А. О.

кандидат економічних наук, старший дослідник,
директор ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, a.litvinchuk@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7523-558X>

Барабаш О. А.

заступник начальника відділу освітнього інформаційного забезпечення
ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Шараєвська М. І.

завідувач сектора галузевої статистичної звітності освітнього інформаційного забезпечення
ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, m.sharaevska@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8605-2404>

Дерепа Т. С.

науковий співробітник сектора фінансово-економічної звітності відділу освітнього
інформаційного забезпечення ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна,
t.derepa@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1283-7671>

АНАЛІЗ МЕРЕЖІ ЛІЦЕЇВ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Триває реформа «Нова українська школа», результатом якої стане перехід у 2027 р. до трирічної старшої школи. Авторами розглянуто нормативно-правову базу реформи профільної середньої освіти в Україні, проаналізовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо переваг профільної освіти, проведено огляд міжнародного досвіду стосовно термінів навчання в старшій школі та організації освітнього процесу. Проаналізовано мережу ліцеїв в Україні, їх наповнюваність, профілі навчання, забезпеченість кабінетами та зроблено прогноз чисельності випускників 9-х класів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) (без учнів спеціальних закладів і учнів спеціальних класів) на 2025–2029 рр. Результати прогнозу сприятимуть формуванню мережі академічних ліцеїв в Україні та орієнтації випускників у виборі між двома напрямками навчання – академічним і професійним. Прогностичні дослідження тісно пов'язані з функціонуванням закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти, в яких випускники 9-х класів ЗЗСО продовжуватимуть навчання. Прогнозування чисельності учнів старших класів і випуску учнів 9-х класів ЗЗСО виконано на основі офіційних статистичних даних про чисельність учнів у ЗЗСО за 2014/2015–2024/2025 н. рр. із використанням методів екстраполяції та побудови сценаріїв. Надано пропозиції щодо формування мережі академічних ліцеїв. Актуальність теми зумовлена також викликами, що постали перед Україною в умовах воєнного стану, як-от: зменшення чисельності учнів у ЗЗСО, демографічна криза та значні коливання чисельності учнів у різних регіонах через масштабні внутрішні й зовнішні міграційні потоки населення.

Ключові слова: загальна середня освіта, старша школа, учні, випускники, прогнозування, профілі навчання, ліцеї, реформа профільної середньої освіти.

JEL classification: I21, I28, J11.

DOI: 10.32987/2617-8532-2025-3-36-53.

© Литвинчук А. О., Барабаш О. А., Шараєвська М. І., Дереп Т. С., 2025

В Україні, незважаючи на війну, триває реформа «Нова українська школа» (НУШ), однією зі складових якої є реформування старшої школи. Реформа передбачає не лише подовження обов'язкового навчання з 11 до 12 років, а й використання сучасних методів навчання та забезпечення для учнів права вибору між академічним чи професійним спрямуванням для здобуття повної загальної середньої освіти. Основні принципи діяльності ЗЗСО визначено в Законі України «Про повну загальну середню освіту» [1], а основні засади їхньої діяльності – у Положенні про ліцей [2].

Запровадження профільної середньої освіти є однією з пріоритетних цілей Стратегічного плану діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» [3].

Державний стандарт профільної середньої освіти, затверджений Кабінетом Міністрів України у 2024 р. [4], буде запроваджено з 1 вересня 2027 р. в академічних ліцєях (10–12-й класи) та в ЗП(ПТ)О й ЗФПВО в частині здобуття повної загальної середньої освіти.

У жовтні 2024 р. МОН затверджено «Концептуальні засади реформування профільної середньої освіти (академічні ліцєї)» [5], де надано детальну характеристику академічних ліцєїв і професійних коледжів, огляд міжнародного досвіду впровадження профільної середньої освіти, при цьому особливу увагу приділено створенню мережі закладів профільної освіти. Крім того, у документі наведено план упровадження реформи, аналіз можливих ризиків і сценарії реагування на них. У 2025/2026 н.р. МОН планує започаткувати пілотний етап реформи старшої школи у визначених ліцєях.

Реформа НУШ у частині реформування профільної освіти стала предметом дослідження багатьох науковців.

Вагомий внесок у вивчення досвіду різних країн з організації освітнього процесу зі здобуття старшої профільної освіти зробили вчені Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук (НАПН) України, а саме: В.Г.Кремень, О.І.Ляшенко, О.І.Локшина, А.П.Джурило, О.З.Глушко, О.М.Шпарик, С.М.Кравченко, О.М.Топузов, Ю.І.Мальований, Т.М.Засєкіна, О.В.Барановська [6–8].

Так, у науково-аналітичній доповіді «Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура» описано систему організації освітнього процесу, проведено порівняння термінів здобуття освіти в 38 європейських країнах [6]. Зазначено, що на відміну від таких країн, як Азербайджан, Білорусь і рф, де шкільна освіта є 11-річною, в європейських країнах тривалість здобуття повної загальної середньої освіти становить щонайменше 12 років.

О.Локшина, О.Глушко, А.Джурило, С.Кравченко присвятили свою наукову працю висвітленню проблем, що виникають під час трансформації шкільної освіти в країнах ЄС, США та КНР [7]. Автори наголошують на необхідності розвитку сучасної освіти в умовах глобалізації та європеїзації. Ними досліджено шляхи й ефективні інструменти синхронізації процесів реформування національної освіти з ключовими векторами розвитку освіти в провідних країнах світу.

В.Кремень, О.Топузов, О.Ляшенко, Ю.Мальований, Т.Засєкіна визначили головні концептуальні засади реалізації профільної середньої освіти академічного спрямування в НУШ

для врегулювання питань структуризації змісту освіти, формування профілів навчання, особливостей організації освітнього процесу, формування мережі відповідних закладів освіти тощо [8].

У науковій праці О. Барановської наведено результати аналізу факторів ефективності профільного навчання в старшій школі [9]. На думку дослідниці, головними з них є: адаптованість змісту навчання до нагальних потреб сучасного суспільства та особистих уподобань учня; урахування сучасних тенденцій і потреб ринку праці; створення чіткої системи допрофільного та профільного навчання в основній школі, профорієнтація; індивідуалізація та диференціація навчання; розвиток та модернізація форм і методів профільного навчання [9, с. 100].

Світові освітні практики здобуття загальної середньої освіти на завершальному етапі представлені в робочих документах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з питань освіти [10; 11]. Сільвія Стронаті (Silvia Stronati) у своїй науковій праці описує різноманітні системи старшої середньої освіти різних країн і визначає їх переваги, надає стратегії для учнів, органів освіти й суспільства, щоб пом'якшити можливі ризики, пов'язані з різними підходами до програм старшої середньої освіти [10]. Анна Віторія Перико Е Сантос (Anna Vitória Perico E Santos) у своїй статті аналізує різні підходи до організації переходу учнів до старшої середньої освіти, зокрема в контексті вибору навчальних програм, систем підтримки та їх впливу на подальший освітній шлях і кар'єру учнів [11]. У дослідженні також підкреслюється важливість продума-

ного переходу, який може стати інструментом подолання структурних бар'єрів в освіті.

У процесі підготовки запровадження реформи старшої школи в Україні проводяться різні заходи. Так, 3–4 квітня 2024 р. відбувся національний форум «Реформування старшої профільної середньої освіти (академічні ліцеї)», на якому виступив директор Директорату освіти та навичок ОЕСР, засновник дослідження PISA Андреас Шляйхер [12]. Він зазначив, що під час вибору профілів для ліцею варто зважати на сучасний і майбутній стан економіки України, її потреби, а також наголосив на тому, що жодний ліцей не зможе забезпечити навчання учнів за всіма можливими профілями. Завершуючи доповідь, Андреас Шляйхер підкреслив, що успіх реформ завжди залежить від моніторингу та корегування дій і що це аж ніяк не легка дорога.

Експертами шведсько-української програми Polaris «Підтримка багаторівневого врядування в Україні» було розроблено посібники зі старшої профільної школи [13; 14], що мають на меті забезпечити Україні якісну підготовку до освітньої реформи, зменшуючи потенційні ризики та помилки при її впровадженні. Експерти наголосили, що від наявного контингенту учнів старших класів залежатиме функціонування мережі ліцеїв, а також зауважили, що не в кожній адміністративно-територіальній одиниці буде можливість створити ліцей.

Питаннями прогнозування контингенту учнів, удосконалення методології прогнозування займалися й науковці ДНУ «Інститут освітньої аналітики», зокрема В. Гапон, О. Барабаш,

Л.Чимбай, М.Шараєвська [15–17]. Аналіз тенденцій упровадження профільного навчання учнів і визначення його впливу на якість освіти розглянуто в статті «Профільне навчання як чинник надання якісної повної загальної середньої освіти» [18].

Для ефективного впровадження та супроводу масштабної реформи потрібно дослідити мережу ЗЗСО, оцінити сучасний стан системи освіти та скласти прогноз чисельності учнів, які продовжать навчання у профільній школі.

Інформаційною базою для проведення аналізу слугували дані адміністративної статистичної звітності з показниками форми ЗНЗ-1 «Звіт діяльності закладу загальної середньої освіти на початок навчального року», що збираються за допомогою програмно-апаратного комплексу «Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту» (ПАК «АІКОМ»), адміністратором яко-

го є Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики».

Як свідчить освітня статистична звітність, на початок 2024/2025 н. р. в Україні функціонував 12 291 заклад усіх форм власності й підпорядкування (у міських поселеннях – 5 225, у сільській місцевості – 7 066 закладів), із них 278 спеціальних ЗЗСО (у міських поселеннях – 211, у сільській місцевості – 67 ЗЗСО). Повну середню освіту (11 класів) можна було здобути в 7 456 ліцєях, тобто 62,07 % ЗЗСО (без спеціальних). Із них у міських поселеннях – 3 626 ліцєїв (72,3 % загальної кількості ЗЗСО в містах), у сільській місцевості – 3 830 ліцєїв (54,7 % всіх ЗЗСО в селах).

Розглянемо, як змінювалася кількість ЗЗСО, в яких учні здобували повну середню освіту, протягом останніх 11 років (рис. 1).

Упродовж 2014/2015–2024/2025 н. рр. в Україні спостерігалось поступове скорочення мережі ЗЗСО:

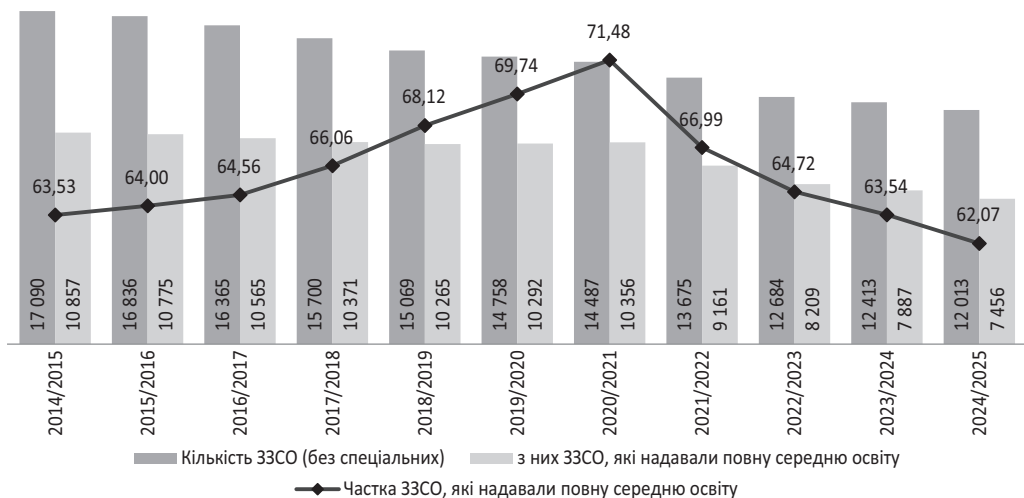

Рис. 1. Динаміка кількості ЗЗСО, що надавали повну середню освіту, порівняно із загальною кількістю ЗЗСО (без спеціальних закладів) за період 2014/2015–2024/2025 н. рр., од., %

Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України.

загальна кількість ЗЗСО зменшилася на 29,7 %, а число закладів, що надають повну загальну середню освіту, а саме ліцеїв, – на 31,3 %.

Як свідчать дані, відображені на рис. 1, протягом 2014/2015–2020/2021 н.р. частка закладів, що надавали повну загальну середню освіту, щорічно зростала, досягши у 2020/2021 н.р. максимального значення 71,5 % загальної кількості ЗЗСО. Проте за останніх п'ять років (2020/2021–2024/2025 н.рр.) цей показник знизився до 62,1 %.

У 2024/2025 н.р. в Україні функціонували ліцеї різних типів, які забезпечували учням здобуття повної загальної середньої освіти (табл. 1).

Найбільшу частку серед усіх ліцеїв становили ліцеї з початковою школою та гімназією – 71,5 %, де навчалися 71,1 % всіх учнів 10–11-х (12-х) класів. На ліцеї з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією припадало 17,1 % загальної кількості ліцеїв, при цьому в них навчалася 9,8 % всіх учнів 10–11-х (12-х) класів. Частка ліцеїв інших типів за-

лишалася незначною в загальній структурі мережі.

Зауважимо, що в сільській місцевості розташовано 80,3 % всіх ліцеїв із дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією, у них навчається 62,2 % учнів цих закладів; у сільській місцевості – майже половина ліцеїв із початковою школою та гімназією (48,4 %), де навчаються 24,2 % учнів.

Слід зазначити, що у 2024/2025 н.р. 93,21 % ліцеїв функціонували разом з іншими структурними підрозділами, проте реформа профільної освіти передбачає, що академічні ліцеї мають надавати освіту лише учням 10–12-х класів. Зауважимо також, що наявність у ЗЗСО всіх трьох ланок освіти (початкової, базової та старшої) жодним чином не відповідає світовій, тим більше європейській, практиці, де старша школа є самостійною ланкою в системі загальної середньої освіти. Утім, ліцеї з такою структурою, особливо якщо вони є опорними закладами, повинні мати право на існування [14].

Розглянемо мережу ліцеїв у розрізі регіонів і форм власності (табл. 2).

Таблиця 1
Мережа ліцеїв в Україні на початок 2024/2025 н. р., од.

Тип ліцею	Ліцеї			З них у сільській місцевості		
	кількість, од.	чисельність учнів, осіб	з них учнів 10–12-х класів, осіб	кількість, од.	чисельність учнів, осіб	з них учнів 10–12-х класів, осіб
Ліцеї з дошкільним відділенням, початковою школою та гімназією	1 276	313 048	47 645	1 025	194 751	30 124
Ліцеї з початковою школою та гімназією	5 329	2 340 707	344 562	2 578	567 307	87 419
Ліцеї з дошкільним відділенням та гімназією	10	3 007	385	7	821	113
Ліцеї з гімназією	335	144 623	50 772	21	3 954	1 121
Ліцеї	506	165 282	40 994	199	41 336	6 731
Разом	7 456	2 966 667	484 358	3 830	808 169	125 508

Складено авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н.р.

Таблиця 2

Кількість закладів загальної середньої освіти (без спеціальних) та ліцеїв у розрізі регіонів на початок 2024/2025 н. р., од.

Регіон	Загальна кількість ЗЗСО (без спеціальних)	Ліцеї				
		Разом	За формою власності			У т. ч. опорні
			комунальні	приватні	державні	
Вінницька обл.	584	379	366	12	1	87
Волинська обл.	510	317	313	4	–	51
Дніпропетровська обл.	792	396	379	17	–	48
Донецька обл.	249	203	202	1	–	37
Житомирська обл.	499	335	328	5	2	90
Закарпатська обл.	560	287	276	11	–	60
Запорізька обл.	308	147	142	5	–	28
Івано-Франківська обл.	543	308	303	5	–	63
Київська обл.	620	354	311	43	–	90
Кіровоградська обл.	276	193	193	–	–	80
Луганська обл.	83	56	56	–	–	12
Львівська обл.	1 058	537	515	20	2	69
Миколаївська обл.	405	219	218	1	–	30
Одеська обл.	687	489	447	40	2	88
Полтавська обл.	488	316	309	5	2	96
Рівненська обл.	523	326	318	8	–	53
Сумська обл.	309	237	235	1	1	58
Тернопільська обл.	547	251	249	2	–	51
Харківська обл.	598	483	453	25	5	61
Херсонська обл.	173	145	144	1	–	23
Хмельницька обл.	503	279	276	3	–	60
Черкаська обл.	421	295	291	4	–	42
Чернівецька обл.	330	231	228	3	–	71
Чернігівська обл.	369	236	233	3	–	49
м. Київ	578	437	297	132	8	1
Україна	12 013	7 456	7 082	351	23	1 398

Складено авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н. р.

Як бачимо, 95 % усіх ліцеїв є комунальними закладами, в яких навчалося 2 875 825 учнів; решта ліцеїв – заклади приватної форми власності (351 заклад, 84 478 учнів) і державної форми власності (23 заклади, 6 364 учні). Найбільше приватних ліцеїв було зосереджено в м. Києві (30 % усіх столичних ліцеїв), Київській (12,1 %), Одеській (8,2 %), Харківській (5,2 %) областях.

Найбільше ліцеїв функціонувало у Львівській (50,8 % загальної кількості ЗЗСО області), Одеській (71,2 %),

Харківській (80,8 %) областях, м. Києві (75,6 %), Дніпропетровській (50 %) області.

Опорних закладів освіти серед ліцеїв налічувалося 1 398 од., що становить близько 18,8 % всієї мережі ліцеїв. Найбільше ліцеїв зі статусом опорних закладів – у Полтавській (19,2 %), Житомирській (17,6 %), Київській (14,3 %), Вінницькій (14,5 %), Одеській (12,4 %) областях.

Найменше ліцеїв зафіксовано в прифронтових регіонах: у Луганській області – 67,5 % (з них 14,5 %

опорних закладів), у Херсонській – 83,3 % (13,2 %), у Запорізькій області – 46,2 % (8,8 %).

У 2024/2025 н. р. в Україні функціонувало 993 ліцеї з наповнюваністю закладів до 100 учнів, 1 963 ліцеї – від 101 до 200 учнів, 1 023 ліцеї – від 201 до 300 учнів, 3 477 ліцеїв – від 301 і більше учнів (рис. 2).

Найбільша частка ліцеїв із контингентом понад 300 учнів припадає на ліцеї з гімназією (60 %) і ліцеї з початковою школою та гімназією (51,7 %). Загалом по країні майже половина ліцеїв (46,6 %) мають понад 300 учнів, що свідчить про тенденцію до укрупнення закладів.

У розрізі регіонів найбільше ліцеїв із наповнюваністю 100 і менше учнів зафіксовано в Чернігівській (97 од.), Харківській (84 од.) та Полтавській (75 од.) областях, найменше – у Луганській (3 од.), Чернівецькій (5 од.) і Закарпатській (6 од.) областях. Варто зауважити, що найбільше закладів із наповнюваністю 300 і більше було в м. Києві (303 од.) та Львівській області (268 од.), а найменше – у Луганській (17 од.) і Чернігівській (52 од.) областях.

Відповідно до рішення Кабінету Міністрів України, з 1 вересня 2025 р. буде припинено фінансування за рахунок коштів освітньої субвенції заробітних плат учителів ЗЗСО (крім закладів початкової школи) з наповнюваністю менш ніж 45 учнів, а з 1 вересня 2026 р. – менш ніж 60 учнів [19]. Остаточне рішення про реорганізацію таких закладів або їх подальше самостійне фінансування прийматимуть місцеві органи влади як засновники цих ліцеїв.

За статистичними даними, у 2024/2025 н.р. в Україні функціонувало 179 ліцеїв із контингентом учнів менш ніж 60 осіб, із них 71 ліцей із контингентом учнів менш ніж 45 осіб. Ці заклади є викликом для реформи профільної старшої школи, яка передбачає якісне, спеціалізоване та ресурсне забезпечення навчання в старших класах.

Найбільше ліцеїв із чисельністю до 60 учнів спостерігалось у Чернігівській (32 од.), Сумській (30 од.), Полтавській (21 од.), Харківській (16 од.) і Кіровоградській (15 од.) областях. У сукупності на ці п'ять регіонів припадає 63,7 % всіх таких ліцеїв країни.

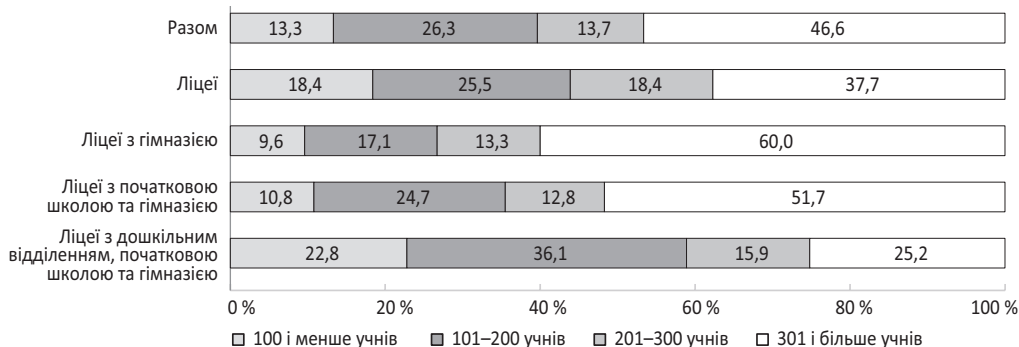

Рис. 2. Розподіл ліцеїв за наповнюваністю учнями в розрізі їх типів на початок 2024/2025 н. р., %

Побудовано авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н. р.

Жодного такого ліцею не було лише в Дніпропетровській, Закарпатській та Івано-Франківській областях. Малокомплектні ліцеї (до 45 учнів) функціонували у 16 регіонах, і найбільше – у Сумській (13 од.), Чернігівській (11 од.), Полтавській (8 од.), Кіровоградській (7 од.), Харківській (6 од.) та Житомирській (6 од.) областях.

Згідно з Державним стандартом профільної середньої освіти, учні можуть обирати академічний профіль навчання, а саме: STEM, IT, математичний, мовно-літературний та інші напрями. У сучасній освітній статистичній звітності збір інформації охоплював 27 профілів навчання (рис. 3).

Найпопулярнішим у ліцеях є профіль української філології – його реалізують 38,59 % закладів, де навчаються 3,73 % учнів (у середньому понад 38 учнів на заклад). Пошире-

ним є також профіль іноземної філології – 68 303 учнів (2,3 %) у 1 111 закладах (14,9 %). Показник щільності за цим профілем становить більш ніж 61 учень на заклад. Чимало учнів обирають іноземну філологію, що вказує на зростання інтересу до вивчення іноземних мов для інтеграції в європейський освітній простір. Також високі показники має математичний профіль – 46 683 учня (1,57 %) в 1 178 закладах (15,8 %), понад 39 учнів на заклад.

Найменш представленими є такі профілі: філософський – лише 1 заклад (0,01 %) і 53 учні; агрохімічний – 2 заклади (0,03 %), 67 учнів; біолого-фізичний – 7 закладів (0,09 %), 175 учнів; медичний – 10 закладів (0,13 %), 651 учень. Це свідчить про обмежену доступність чи попит на ці напрями. Водночас такий профіль,

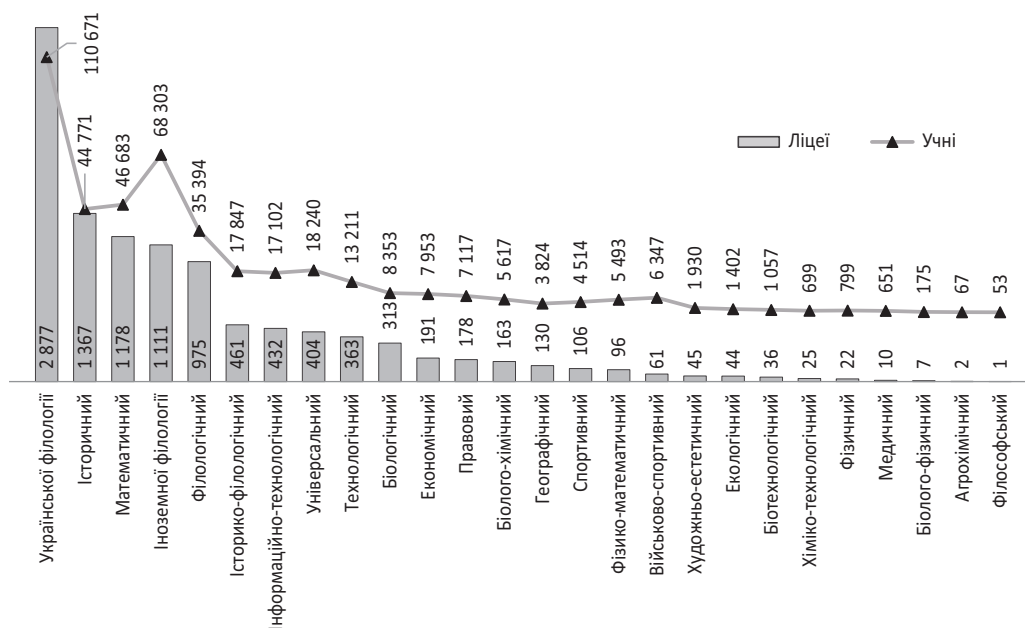

Рис. 3. Розподіл ліцеїв та учнів за профілями навчання старшої школи станом на початок 2024/2025 н. р., од., осіб

Побудовано авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н. р.

як військово-спортивний, попри відносно невелику кількість закладів (0,82 %) характеризується високою середньою наповнюваністю закладів (майже 104 учні на заклад), що вказує на значний інтерес до цього профілю.

До речі, нечисленність учнів, які навчаються за медичним, художньо-естетичним та аграрним профілями, може бути наслідком того, що більшість учнів обирають заклади фахової передвищої освіти замість продовження навчання в ЗЗСО.

Аналіз розподілу учнів і закладів за освітніми профілями свідчить про значну перевагу гуманітарних напрямів, особливо в частині філологічної освіти.

Розподіл ліцеїв за кількістю профілів навчання на початок 2024/2025 н.р. у розрізі регіонів наведено на рис. 4.

Майже п'ята частина всіх ліцеїв (1 365 закладів) не здійснювали профільне навчання, 3 390 ліцеїв (55,66 % загальної кількості ліце-

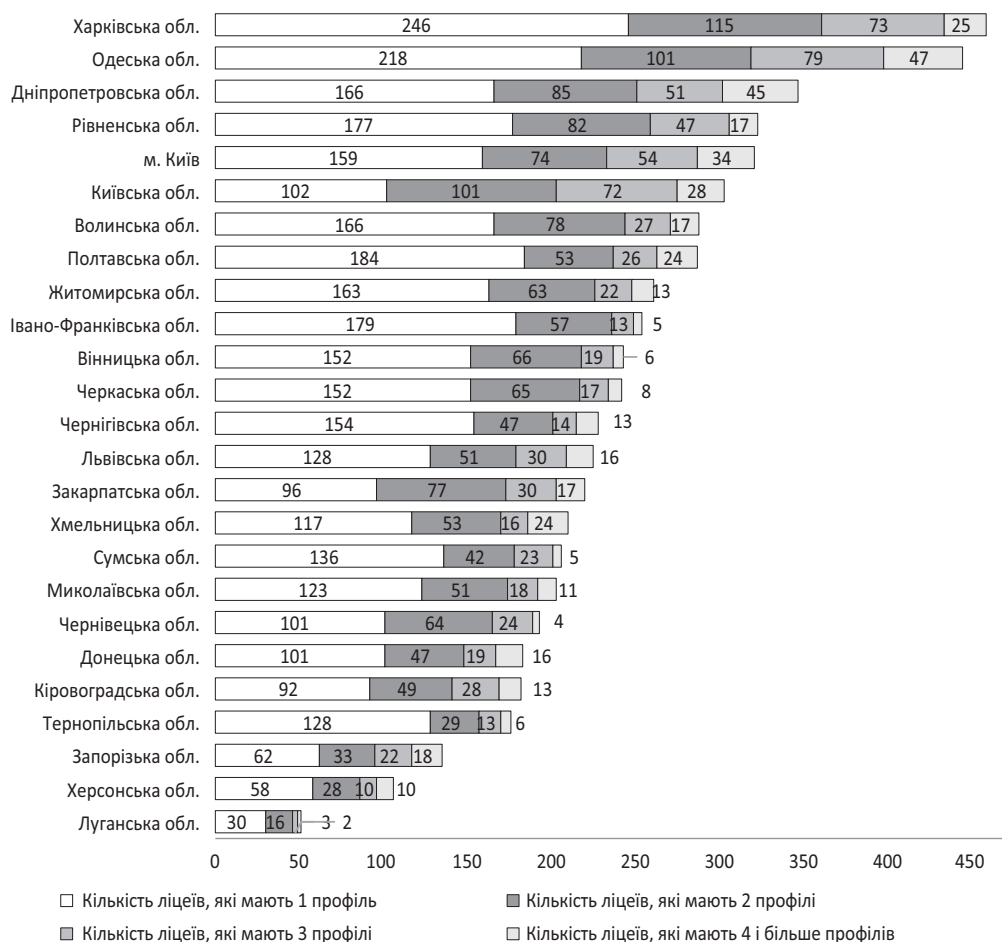

Рис. 4. Розподіл ліцеїв за кількістю профілів навчання та регіонами на початок 2024/2025 н.р., од.

Побудовано авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н.р.

їв із профілями) забезпечували навчання за одним профілем, 1 527 ліцеїв (25,07 %) – за двома профілями, 750 ліцеїв (12,31 %) – за трьома, 424 ліцеї (6,96 %) – за чотирма й більше профілями. Найбільше закладів із профільним навчанням було в Харківській (459 од.), Одеській (445 од.) та Дніпропетровській (347 од.) областях, найменше – у Луганській (51 од.) і Херсонській (106 од.) областях.

У Тернопільській (72,7 %), Івано-Франківській (70,5 %) та Чернігівській (67,5 %) областях зафіксовано найвищу частку закладів, які мають один профіль. Майже третина ліцеїв Закарпатської (35 %), Київської (33,3 %) і Чернівецької (33,2 %) областей мають по два профілі. Найвища частка закладів із трьома профілями – у Київській області (23,8 %), із чотирма й більше профілями – у Дніпропетровській (13 %) області. Найменша частка ліцеїв із трьома та чотирма профілями – в Івано-Франківській області.

Для забезпечення якісного навчального процесу в ліцелях використовуються кабінети та лаборато-

рії з окремих предметів, забезпечені наочними посібниками, спеціальним технічним обладнанням, робочими місцями для вчителів і учнів тощо. Забезпеченість ліцеїв кабінетами відображено на рис. 5.

Значна частина ліцеїв в Україні мають у своєму складі спеціалізовані навчальні кабінети. Найкраща забезпеченість спостерігається для базових предметів старшої школи, проте рівень оснащення залишається нерівномірним.

Найбільшою мірою ліцеї забезпечено кабінетами інформатики, фізики, української мови та літератури, математики. Водночас забезпеченість STEM-лабораторіями є найменшою. Позитивним трендом є високий рівень оснащення ліцеїв кабінетами інформатики, що створює передумови для модернізації навчального процесу й інтеграції міждисциплінарного підходу.

Забезпечення ліцеїв спеціалізованими кабінетами є критичним чинником реалізації реформи старшої школи. Також варто звернути увагу

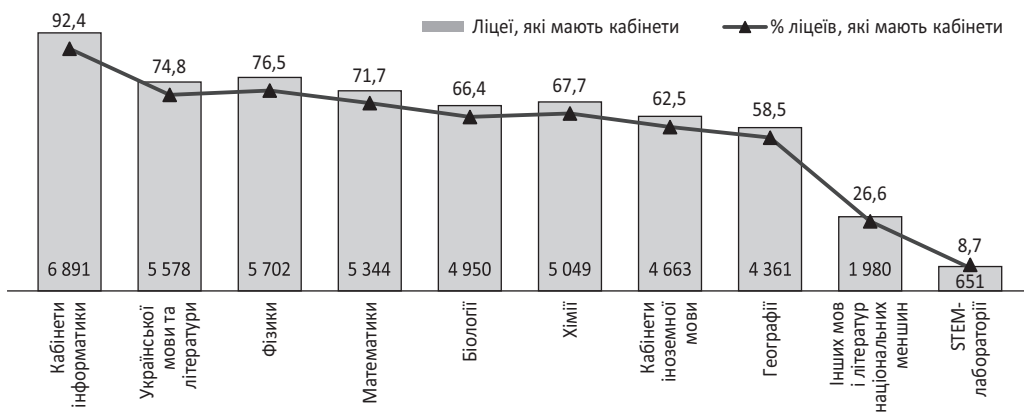

Рис. 5. Кількість кабінетів і STEM-лабораторій у ліцелях на початок 2024/2025 н. р., од., %

Побудовано авторами за даними форми № ЗНЗ-1 «Звіт закладу загальної середньої освіти» на початок 2024/2025 н. р

на нерівномірність забезпечення їх предметними кабінетами, зокрема в сільських громадах, де рівень матеріально-технічної бази значно нижчий.

Для успішної реалізації реформи НУШ у частині «Профільна школа» у 2025 р. у Державному бюджеті України передбачено освітню субвенцію загальним обсягом 499,4 млн грн на створення сучасного освітнього простору. Ці кошти заклади освіти зможуть спрямувати на оснащення кабінетів фізики, математики, хімії, біології, географії та STEM-лабораторій сучасним лабораторним обладнанням і новими меблями, а також комп'ютерною технікою й інтерактивними засобами навчання.

У першу чергу кошти субвенції спрямовуватимуться на створення в ліцеї єдиного освітнього простору – STEM-кластера. Передбачено комплексне оновлення кількох кабінетів, розташованих на одному поверсі або в одному крилі. Кошти може бути витрачено не тільки для оснащення класів сучасним обладнанням, а й на ремонт приміщень. Місцева влада

теж має долучитися до фінансування ремонту кабінетів, що стануть складовою єдиного освітнього простору ліцеїв.

Станом на 18 червня 2025 р. Кабінет Міністрів України затвердив два розподіли освітньої субвенції загальним обсягом 488,26 млн грн серед бюджетів, а саме: для 91 бюджету територіальних громад та 7 обласних і бюджету м. Києва, які отримують ці кошти на створення сучасного освітнього простору [20; 21]. Розподіл обсягів субвенції між регіонами відображено на рис. 6.

Найбільший обсяг субвенції (по 22,7 млн грн) отримали ліцеї семи областей, а саме: Запорізької, Київської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Рівненської та Хмельницької. Для закладів Донецької, Луганської й Херсонської областей кошти субвенції не розподілялися [20; 21].

95 % учнів закладів середньої освіти країн Європи, які здобувають обов'язкову базову середню освіту, продовжують, попри її необов'язковість, здобувати освіту в старшій школі

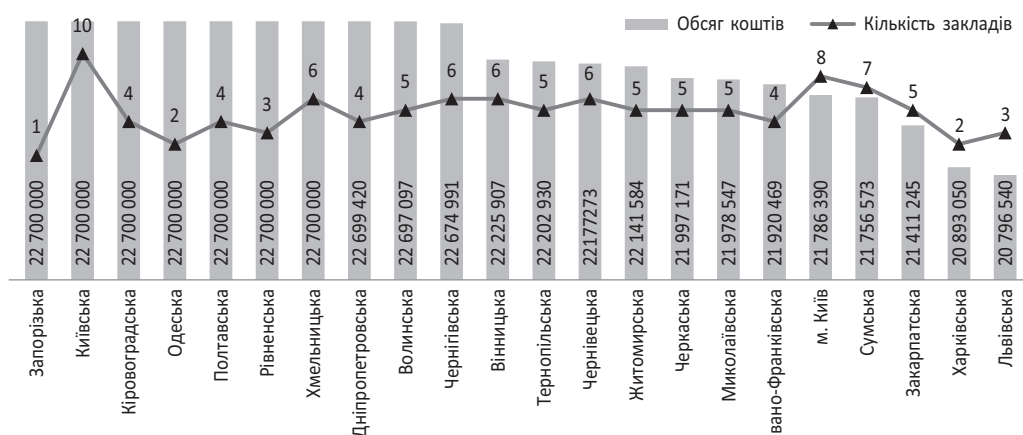

Рис. 6. Розподіл освітньої субвенції у 2025 р. у частині створення сучасного освітнього простору в регіональному розрізі, грн, од.

Побудовано авторами за: [20; 21].

за академічними чи професійними програмами. «Нині у країнах Європи близько 50 % здобувачів повної загальної середньої освіти опановують загальноосвітні академічні програми, решта здобувають освіту за програмами набуття професії. Частка здобувачів освіти, що навчаються за загальноосвітніми / академічними програмами, у більшості країн становить 30–70 %; найнижчий цей показник у Чехії, Фінляндії та Словенії (25–30 %), найвищий – в Угорщині (77 %) та Ірландії (89 %). В Україні більшість учнів (64,8 %) після здобуття базової середньої освіти (9 класів) продовжують навчання в старшій школі (10–11-й класи), інші в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (14,7 %) або професійних коледжах (19,6 %). У 2019 р. лише один відсоток випускників 9-го класу не продовжили навчання. Водночас викликає занепокоєння стійка тенденція щорічного зниження кількості випускників 9-го класу, що йдуть здобувати професію: за останні чотири роки частка таких учнів впала від 38,7 % до 34,3 %» [6, с. 13–14].

Для успішної реалізації та підтримки масштабної реформи, крім ґрунтовних досліджень і аналізу сучасного стану освітньої системи, потрібен розрахунок прогнозної чисельності учнів, які навчатимуться в новій старшій школі. Матеріали з нашими результатами прогнозу чисельності й випуску учнів 9-х класів ЗЗСО у 2025/2026–2029/2030 н.рр. викладено в наукових тезах [22].

На основі фактичних статистичних даних сформовано динамічні послідовності (ряди) з показниками чисельності учнів 9-х класів ЗЗСО та учнів, які після закінчення 9-го класу

продовжать навчання в ліцеях. Динаміку цих показників відображено на рис. 7.

Чисельність учнів, що продовжать навчання в ЗЗСО з 2027/2028 н.р., може відрізнятись від прогнозної. Є ймовірність, що більшість учнів залишатимуть ЗЗСО, щоб уникнути 12-річного навчання, або не відповідатимуть вимогам для продовження навчання в академічних ліцеях [22].

Згідно з результатами аналізу, за період 2014/2015–2024/2025 н.рр. в Україні загальна кількість ЗЗСО скоротилася майже на 30 %, а тих, які надають повну загальну середню освіту, – на 31,3 %. На початок 2024/2025 н.р. мережа ліцеїв становила 62,07 % загальної кількості ЗЗСО (без спеціальних), 93,21 % ліцеїв функціонували разом з іншими структурними підрозділами. Залежно від типу ліцею спостерігаються істотні відмінності в розмірі учнівських контингентів.

Викликом успішній реалізації реформи профільної освіти можуть стати ліцеї з наповнюваністю менше 45–60 учнів. На початок 2024/2025 н.р. налічувався 71 ліцей із наповнюваністю до 45 учнів і 108 ліцеїв із наповнюваністю 45–60 учнів. Більшість таких закладів (понад 60 %) функціонували в Чернігівській, Сумській, Полтавській, Кіровоградській та Харківській областях.

На початок 2024/2025 н.р. у понад 80 % українських ліцеїв було організовано профільне навчання, з них більше половини закладів забезпечували навчання за одним профілем, а чверть – за двома. Найпоширенішими серед 27 профілів навчання є українська й іноземна філологія та математика. Водночас

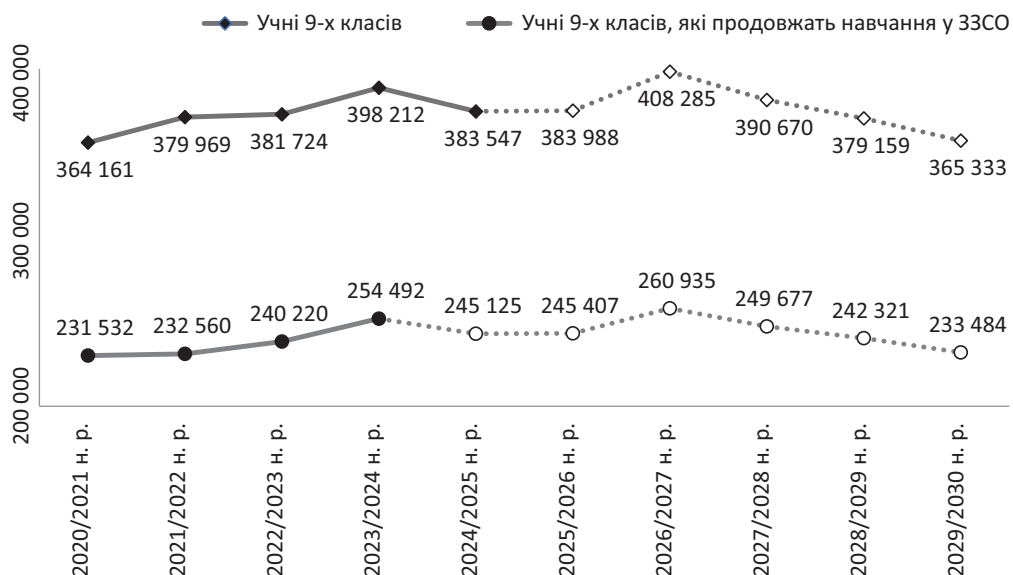

Рис. 7. Динаміка загальної фактичної та прогнозованої (пунктирна лінія) чисельності учнів 9-х класів і тих із них, які продовжили / продовжать навчання в ЗЗСО, у 2020/2021–2029/2030 н. рр., осіб

Побудовано авторами за даними Державної служби статистики України.

охоплення учнів STEM-освітою є значно меншим порівняно з гуманітарними профілями. Причиною цього можуть бути як незацікавленість учнів у цьому напрямку освіти, так і незадовільне матеріально-технічне, кадрове та інше забезпечення закладів.

На якість освітнього процесу істотно впливає забезпеченість закладів спеціалізованими кабінетами. Під час дослідження виявлено нерівномірність забезпечення ліцеїв кабінетами, зокрема в сільських громадах, де рівень матеріально-технічної бази значно нижчий.

Надалі моніторинг показників у сфері надання повної середньої освіти на академічному рівні доцільно зосередити на розрахунку уточненого прогнозу чисельності учнів таких закладів з урахуванням умов прийому на навчання до них, безпекових умов у країні тощо. Крім того, варто дослідити наповнюваність ліцеїв учнями старшої школи, а також забезпеченість закладів площами, кабінетами, обладнанням, педагогічними кадрами тощо, що дасть змогу виявити вузькі місця та розробити найефективніші підходи для досягнення цілей реформи профільної середньої освіти.

Список використаних джерел

1. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
2. Положення про ліцей : постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2021-%D0%BF#Text>.

3. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року «Освіта переможців» / М-во освіти і науки України. Київ, 2024. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Docs%20Kampania%20Priyom%2024/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf>.

4. Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти : постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>.

5. Про затвердження концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї) : наказ Міністерства освіти і науки України від 10.10.2024 № 1451. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/670/7d8/e85/6707d8e859464499201950.pdf>.

6. Кремень В. Г., Ляшенко О. І., Локшина О. І. Загальна середня освіта України в контексті освіти країн Європи: тривалість і структура : наук.-аналіт. доп. / Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки НАПН України. Київ : Пед. думка, 2020. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-555-4-2020-49>.

7. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О. І. Локшина та ін. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 257 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-17-5-2021-350>.

8. Профільна середня освіта: концептуальні засади для Нової української школи / В. Г. Кремень та ін. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2023. Т. 5. № 2. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201>.

9. Барановська О. В. Профільна освіта: навчання для майбутнього. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2024: інтеграційні процеси в освіті у науковому дискурсі* : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 30 трав. 2024 р.) / Ін-т педагогіки НАПН України. Київ-Дрогобич : ТзОВ «Трек-ЛТД», 2024. С. 97–101. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742458/>.

10. Stronati C. The design of upper secondary education across OECD countries: Managing choice, coherence and specialisation. *OECD Education Working Papers*. 2023. No. 288. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/158101f0-en>.

11. Perico E Santos A. Managing student transitions into upper secondary pathways. *OECD Education Working Papers*. 2023. No. 289. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/663d6f7b-en>.

12. 25 майбутніх ліцеїв і концептуальні засади реформи: відбувся національний форум щодо профільної середньої освіти / М-во освіти і науки України. 2024. URL: <https://mon.gov.ua/news/25-maybutnikh-litseiv-i-kontseptualni-zasadi-reformi-vidbuvsya-natsionalniy-forum-shchodo-profilnoi-serednoi-osviti>.

13. Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Старша профільна школа: кроки до становлення. Методичні рекомендації. Київ, 2019. 52 с. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/483/4.pdf>.

14. Фасоля О., Сеїтосманов А., Мархлевські В. Старша профільна школа: кроки до становлення. Версія 2.0. Київ, 2024. 76 с. URL: https://eprints.zu.edu.ua/40902/1/ProfileEducation_2.pdf.

15. Гапон В. В., Чимбай Л. Л. Оцінювання точності розробленого прогнозу контингенту учнів у денних закладах загальної середньої освіти. *Освітня аналітика України*. 2022. № 2 (18). С. 72–87. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-72-87>.

16. Гапон В. В., Чимбай Л. Л. Застосування економіко-математичних методів для розроблення прогнозів у сфері загальної середньої освіти. *Освітня аналітика України*. 2023. № 2 (23). С. 108–121. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-2-108-121>.

17. Гапон В. В., Чимбай Л. Л., Шараєвська М. І. Удосконалення методологічних підходів до прогнозування освітніх показників у сфері загальної середньої освіти /

ДНУ «Інститут освітньої аналітики». Київ, 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/az_udoskonalennya-metodologichnih-pidhodiv-do-prognozuvannya-osvitnih-pokaznikiv.pdf.

18. Гапон В. В., Шараєвська М. І., Дерена Т. С. Профільне навчання як чинник надання якісної повної загальної середньої освіти. *Освітня аналітика України*. 2022. № 3 (19). С. 57–74. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-57-74>.

19. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 6 і від 27 грудня 2017 р. № 1088 : постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2024 № 245. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/245-2024-%D0%BF#Text>.

20. Про розподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) в частині створення сучасного освітнього простору у 2025 році : постанова Кабінету Міністрів України від 11.06.2025 № 554-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2025-r#Text>.

21. Про розподіл обсягу освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (за спеціальним фондом державного бюджету) в частині створення сучасного освітнього простору у 2025 році : постанова Кабінету Міністрів України від 18.06.2025 № 582-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/582-2025-r#Text>.

22. Литвинчук А., Барабаш О., Шараєвська М., Дерена Т. Реформа старшої школи в Україні. *Synergy of Science, Technology, and Innovation : Proceedings of the International Scientific Conference*, м. Амстердам, 6 трав. 2025 р. Амстердам, 2025. С. 84–87. URL: <https://researcheurope.org/wp-content/uploads/2025/05/re-06.05.25.pdf>.

Andrii Lytvynchuk

Ph. D. (Economics), Senior Researcher, SSI "Institute of Educational Analytics",
Kyiv, Ukraine, a.litvinchuk@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7523-558X>

Olena Barabash

SSI "Institute of Educational Analytics",
Kyiv, Ukraine, o.barabash@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2545-0369>

Mariia Sharaievska

SSI "Institute of Educational Analytics",
Kyiv, Ukraine, m.sharaievska@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8605-2404>

Tatiana Derepa

SSI "Institute of Educational Analytics",
Kyiv, Ukraine, t.derepa@iea.gov.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1283-7671>

ANALYSIS OF THE LYCEUM NETWORK IN THE CONTEXT OF THE REFORM OF UPPER SECONDARY EDUCATION

Abstract. *The "New Ukrainian School" reform is ongoing, and its outcome will be the transition to a three-year upper secondary school by 2027. The authors examine the regulatory and legal framework of the reform of specialised upper secondary education in Ukraine, analyse the scholarly works of domestic and foreign researchers on the advantages of specialised education, and review international experience regarding the duration of upper secondary schooling and the organisation of the educational process. The network of lyceums in Ukraine is analysed, including their enrolment, educational profiles and classroom provision, and a forecast of the number of 9th-grade graduates of general secondary education institutions (GSEIs) (excluding pupils of special institutions and special classes) for 2025–2029 is presented. The results of the forecast will contribute to the formation of a network of academic lyceums in Ukraine and support graduates in choosing between two learning pathways – academic and vocational. The forecasting studies are closely linked to the functioning of vocational education institutions and professional pre-higher education institutions, where graduates of the 9th grade of GSEIs will continue their studies. The forecasting of the number of upper secondary pupils and 9th-grade graduates of GSEIs was carried out on the basis of official statistical data on the number of pupils in GSEIs for the academic years 2014/2015–2024/2025, using extrapolation methods and scenario modelling. Recommendations are provided for the development of the network of academic lyceums. The relevance of the topic is also determined by the challenges facing Ukraine under martial law, such as the decline in the number of pupils in GSEIs, the demographic crisis, and significant fluctuations in pupil numbers across different regions due to large-scale internal and external migration flows.*

Keywords: *general secondary education, upper secondary school, pupils, graduates, forecasting, educational profiles, lyceums, reform of specialised secondary education.*

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). *On complete general secondary education* (Act No. 463-IX, January 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> [in Ukrainian].

2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). *Regulations on the Lyceum* (Resolution No. 1062, October 11). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *Strategic plan of the Ministry of Education and Science of Ukraine until 2027 "Education of Winners"*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/Docs%20Kampania%20Priyom%2024/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> [in Ukrainian].
4. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On approval of the State Standard for Secondary Education* (Resolution No. 851, July 25). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
5. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *On approval of the conceptual principles of reforming specialized secondary education (academic lyceums)* (Order No. 1451, October 10). Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/670/7d8/e85/6707d8e859464499201950.pdf> [in Ukrainian].
6. Kremen, V., Liashenko, O., & Lokshyna O. (2020). *General secondary education in Ukraine in the context of education in European countries: duration and structure*. Kyiv: Pedahohichna dumka. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-966-644-555-4-2020-49> [in Ukrainian].
7. Lokshyna, O., Hlushko, O., Dzhurylo, A., Kravchenko, S., Nikolska, N., Tymenko, M., & Shparyk, O. (2021). *Trends in the development of school education in the EU, the US, and China*. Kyiv: KONVI PRINT. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-17-5-2021-350> [in Ukrainian].
8. Kremen, V., Topuzov, O., Liashenko, O., Malovanyi, Y., & Zasiiekina, T. (2023). The upper secondary education: conceptual foundations for the New Ukrainian School. *Herald of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine*, 5(2), 1-8. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5201> [in Ukrainian].
9. Baranovska, O. (2024). Specialized education: learning for the future. *Comparative pedagogy and international education – 2024: integration processes in education in scientific discourse*, Proceedings of the 8th International Scientific Conference. Kyiv-Drohobych. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/742458/> [in Ukrainian].
10. Stronati, C. (2023). The design of upper secondary education across OECD countries: Managing choice, coherence and specialisation. *OECD Education Working Papers*, 288. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/158101f0-en>.
11. Perico E Santos, A. (2023). Managing student transitions into upper secondary pathways. *OECD Education Working Papers*, 289. OECD Publishing, Paris. DOI: <https://doi.org/10.1787/663d6f7b-en>.
12. Ministry of Education and Science of Ukraine. (2024). *25 future lyceums and conceptual foundations of reform: national forum on profile secondary education held*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/news/25-maybutnikh-litseiv-i-kontseptualni-zasadi-reformi-vidbuvsya-natsionalniy-forum-shchodo-profilnoi-serednoi-osviti> [in Ukrainian].
13. Seitosmanov, A., Fasolia, O., & Markhlievski, V. (2019). *Senior specialized school: steps towards establishment. Methodological recommendations*. Kyiv. Retrieved from <https://decentralization.ua/uploads/library/file/483/4.pdf> [in Ukrainian].
14. Fasolia, O., Seitosmanov, A., & Markhlievski, V. (2024). *Senior specialized school: steps towards establishment. Version 2.0*. Kyiv. Retrieved from https://eprints.zu.edu.ua/40902/1/ProfileEducation_2.pdf [in Ukrainian].
15. Gapon, V., & Chymbay, L. (2022). Assessment of the accuracy of the developed forecast of the student population in full-time general secondary education institutions. *Educational Analytics of Ukraine*, 2(18), 72-87. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-2-72-87> [in Ukrainian].

16. Gapon, V., & Chymbay, L. (2023). Application of economic and mathematical methods for developing forecasts in the field of general secondary education. *Educational Analytics of Ukraine*, 2(23), 108-121. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2023-2-108-121> [in Ukrainian].
17. Gapon, V., Chymbay, L., & Sharaievska, M. (2023). *Improving methodological approaches to forecasting educational indicators in general secondary education*. Kyiv. Retrieved from https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/az_udoskonalennya-metodologichnih-pidhodiv-do-prognozuvannya-osvitnih-pokaznikiv.pdf [in Ukrainian].
18. Gapon, V., Sharaievska, M., & Derepa, T. (2022). Profile education as a driver of high-quality complete general secondary education. *Educational Analytics of Ukraine*, 3(19), 57-74. DOI: <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2022-3-57-74> [in Ukrainian].
19. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). *On Amendments to Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 6 of January 14, 2015, and No. 1088 of December 27, 2017 (Resolution No. 245, March 5)*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/245-2024-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
20. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). *On the distribution of educational subsidies from the state budget to local budgets (under the special fund of the state budget) for the creation of a modern educational space in 2025 (Resolution No. 554-p, June 11)*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2025-p#Text> [in Ukrainian].
21. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025). *On the distribution of educational subsidies from the state budget to local budgets (under the special fund of the state budget) for the creation of a modern educational space in 2025 (Resolution No. 582-p, June 18)*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/582-2025-p#Text> [in Ukrainian].
22. Lytvynchuk, A., Barabash, O., Sharaievska, M., & Derepa, T. (2025). Reform of upper secondary education in Ukraine. *Synergy of Science, Technology, and Innovation*, Proceedings of the International Scientific Conference. Amsterdam. Retrieved from <https://research.europe.org/wp-content/uploads/2025/05/re-06.05.25.pdf> [in Ukrainian].